

De Kennedy a Obama

- Són les etapes de crisi les que impulsen els canvis, com va passar amb el New Deal de Roosevelt

JUAN-JOSÉ LÓPEZ BURNIOL, Notari

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 24.01.09

Després de la segona guerra mundial, al cristal·litzar amb la guerra freda les posicions dels antagonistes (democràcies occidentals-països comunistes) i concretar-se els seus idearis en codis d'immutables certeses, es va produir un artificial manteniment de la situació i, en concret, una certa esclerosi dels dos sistemes --més accentuada en el comunista--, que va donar lloc al fet que sorgissin, a principis dels anys 60, alguns intents de regeneració. A Occident, van ser protagonitzats pel president Kennedy --la Nova Frontera-- i per Joan XXIII --Concili Vaticà II--; i a la Unió Soviètica, per Nikita Khrushov. Tots tres van desaparèixer aviat per diferents causes i els seus projectes van quedar esmorteïts pels seus successors o, simplement, avortats. Però aquesta frustració explica l'aura que, per a molts, encara nimba la imatge de Kennedy, tot i que el seu mandat va ser curt --mil dies--, que hi va haver alguns errors notoris de la seva gestió i l'erosió que ha patit la seva figura des d'aleshores. Malgrat tot, el seu record encara evoca l'esperança d'un canvi en pro de més cotes de llibertat i de justícia per a tots els pobles.

Una cosa semblant els passa a molts, aquests dies, encara que les circumstàncies siguin diferents, amb la figura del president Barack Obama. Encarna una il·lusió i una esperança que transcendeixen els Estats Units i s'estenen per tot el món. És la il·lusió que els vells ideals

de llibertat i justícia continuen sent vigents com a objectius perennes a assolir; i que l'esperança que aquests ideals es concretin en decisions de govern que els facin efectius en la vida diària de les persones i els pobles. Encara que les dificultats siguin immenses, l'ocasió és propícia. Perquè són les etapes de crisi les que fan possibles els canvis. Així va passar, per exemple, amb el New Deal impulsat pel president Roosevelt després de la crisi del 1929. I, en aquest sentit, la situació avui és semblant, ja que la crisi desencadenada als països occidentals --amb efectes globals-- per les hipoteques subprime és molt més que una crisi cíclica: és una greu crisi provocada per una determinada manera de fer les coses que, al trencar la confiança --la base del trànsit mercantil--, posa en perill la mateixa subsistència del sistema. És per això que el problema no se soluciona amb precipitades injeccions de diners en el sistema financer per evitar-ne l'enfonsament, sinó que és urgent recuperar els principis bàsics de l'economia de mercat, exaltats amb la paraula, però negats de fet pel moviment neoconservador que ha vertebrat ideològicament Occident durant els últims 30 anys.

PER TANT, l'arrel del problema que planteja la crisi actual és de naturalesa política, en el sentit més profund d'aquesta paraula. A conseqüència de la revolució conservadora desencadenada des de començaments dels anys 80, als Estats Units --per posar l'exemple paradigmàtic--, les desigualtats socials han crescut d'una manera extraordinària, i s'ha posat fi al país a classes mitjanes que es va consolidar després de la segona guerra mundial, de manera que s'ha retretret la societat americana a uns nivells de desigualtat semblants als del primer terç del segle XX. La política de baixos impostos per als rics --renda i successions--, l'erosió dels programes socials i el sistema de retribucions han tingut efectes demolidors. Així, per exemple, segons la

Reserva Federal, els anys 70, els principals executius de les 102 empreses nord-americanes més grans rebien, de mitjana, una paga que equivalia a 40 vegades el sou d'un treballador a temps complet; en canvi, l'any 2000, les retribucions dels directors generals suposaven, de mitjana, 367 vegades el salari d'un treballador mitjà. I els directius de rang immediatament inferior als directors generals rebien, el 1970, un sou 31 vegades més elevat que el del treballador mitjà, mentre que, l'any 2000, era 169 vegades més gran.

PER PAUL Krugman, la causa d'aquesta creixent desigualtat no està en el joc de forces impersonals del mercat com el canvi tecnològic i la globalització. L'origen és polític. Efectivament --escriu--, "durant la dècada del 1970, extremistes de dreta decidits a acabar amb els èxits del New Deal van aconseguir el control del Partit Republicà (...). El poder adquirit per la dreta dura va encoratjar els empresaris, que es van dedicar a llançar un atac en tota regla contra el moviment sindical (...). Al mateix temps, això va suposar alliberar els directius de les empreses dels controls socials i polítics que anteriorment havien posat límits als galopants emoluments dels executius, així com reduir considerablement els impostos sobre els ingressos més elevats, promovent a més a més, de diverses maneres, un increment de la desigualtat econòmica".

La reacció enfront d'aquesta situació explica l'ascens d'Obama a la presidència. I les seves característiques fan pensar que és conscient del que se n'espera. Al cap i a la fi coincideix amb l'ideal que el va impulsar, quan era un jove llicenciat amb un futur brillant, a anar-se'n a Chicago per treballar com a organitzador social. Hi ha decisions que expliquen i honren tota una vida. ¡Que tingui sort! Prou falta que li farà.